

Роль прокурора у забезпеченні прав неповнолітніх учасників кримінального провадження

Щербакова Г.В., кандидат юридичних наук, доцент, головний науковий співробітник відділу досліджень проблем ювенальної юстиції Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України

Прийняття КПК України 2012 року стало вагомим кроком до покращення захисту прав дітей у сфері кримінальних процесуальних правовідносин.

Сьогодні положення кримінального процесуального законодавства України ґрунтовно регламентують процесуальний статус неповнолітніх учасників кримінального провадження, містять додаткові процесуальні гарантії охорони їхніх прав та законних інтересів, що забезпечується, зокрема:

- обов'язковою участю захисника та законного представника у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх;

- спеціальним предметом доказування по даній категорії кримінальних проваджень;
- можливістю виділення в окреме провадження щодо кримінального правопорушення, вчиненого неповнолітнім;
- особливим порядком виклику неповнолітнього в кримінальному провадженні;
- додатковими обмеженнями щодо затримання, взяття під варту чи поміщення в приймальник-розподільник для неповнолітніх, які слід здійснювати лише у виняткових випадках;
- особливим порядком проведення окремих слідчих (розшукових) дій (допиту, одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб тощо; можливістю проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого у режимі відеоконференції);
- неможливістю здійснити привід свідка, якщо ним є неповнолітня особа;
- наявністю специфічних запобіжних заходів та інших заходів процесуального примусу, що застосовуються тільки до неповнолітніх (наприклад, поміщення до приймальника-розподільника);
- можливістю у прокурора, слідчого, слідчого судді, суду усунути законного представника неповнолітнього від участі у кримінальному провадженні і залучити замість нього іншого законного представника у разі якщо дії чи інтереси законного представника суперечать інтересам неповнолітньої особи, яку він представляє;
- можливістю здійснення судового розгляду щодо неповнолітнього у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини;

- участю в судовому розгляді тощо [1].

У системі загальних засобів та механізмів забезпечення прав і законних інтересів неповнолітнього учасника кримінального провадження ключову роль відведено прокурору. Адже прокурор наділений процесуальними повноваженнями, необхідними для забезпечення прийняття законних процесуальних рішень та виконання процесуальних дій щодо неповнолітніх, володіє визначеними засобами впливу на всіх суб'єктів профілактичної діяльності для того, щоб вони повною мірою виконували покладені на них обов'язки. Сьогодні саме на прокурора покладається основна відповідальність за якість та своєчасність проведення досудового розслідування, він є і прокурором, який наглядає за законністю проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва, і особою яка уповноважена державою здійснювати державне обвинувачення у суді (тобто діє принцип незмінності прокурора протягом всього кримінального провадження від його початку до завершення). Зважаючи на те, що реформа кримінальної юстиції в Україні щодо неповнолітніх спрямована на гуманізацію кримінального судочинства щодо дітей, прокурори повинні зважено підходити до орієнтування суду на призначення неповнолітнім покарання. За наявності законних підстав ініціювати: застосування примусових заходів виховного характеру та звільнення від кримінальної відповідальності, впровадження заходів відновного правосуддя, використання права на укладення угод. Бо саме така система правосуддя вважається максимально адаптованою до потреб та особливостей дітей, які перебувають у конфлікті із законом. У відповідності до своїх повноважень та компетенцій, прокурор має запевнитись в тому, щоб будь-який контакт підлітка з системою правосуддя незалежно від його процесуального

статусу, відбувався в порядку, що найменше порушує уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям [2].

Генеральною прокуратурою України з метою наближення діяльності прокурора щодо захисту прав дітей, зокрема у сфері кримінального провадження, до європейських стандартів, було здійснено системні структурні зміни в організації роботи органів прокуратури. Сьогодні у центральному апараті функціонує управління захисту прав і свобод дітей, до повноважень якого входить процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх, забезпечення нагляду за додержанням їх прав під час виконання кримінальних покарань та застосування примусу, захисту прав дітей в суді, нагляд за додержанням і застосуванням органами влади законів з питань охорони дитинства. Відповідні самостійні підрозділи діють в прокуратурах регіонів[3].

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-УІ.
2. Наказ Генерального прокурора України від 6 грудня 2014 року № 16 гн «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей».
3. Вишинський В. Діяльність прокурора у сфері захисту прав і свобод дітей / В. Вишинський // Вісник прокуратури. - 2013. - № 8(146). - С.30.

Експертна практика як основа наукового розвитку судових експертиз у 1920-1930 рр.

Юсупов В.В., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-дослідної лабораторії з проблем експертно-криміналістичного забезпечення діяльності ОВС ННІПФЕКП НАВС

Відповідно до Положення про Кабінети науково-судової експертизи від 25.04.1925 заснування крайових Кабінетів науково-судової експертизи в Києві, Одесі і Харкові обумовлювалося необхідністю проведення різного роду науково-обстежень, науково-хімічних досліджень і експертизи з судових справ, а також для проведення наукових робіт та експериментальних досліджень з питань криміналістики та методології дослідження злочинів і особи злочинців.

Спочатку в цих Кабінетах проводити наукові роботи та експериментальні дослідження з питань криміналістики і методології судово-експертних досліджень було можливо лише з дозволу завідуючого [1, с. 170]. У подальшому Інститутам науково-судової експертизи надавалося право проводити різні науково-технічні дослідження в своїх лабораторіях у судових справах шляхом фотографії, дактилоскопії, хімії та інших наукових засобів; проводити наукову роботу і експериментальні дослідження з питань криміналістики і методології дослідження злочинів; проводити кримінологічні науково-дослідні роботи щодо всебічного вивчення особи правопорушників з метою виявлення моментів, що спричинили правопорушення і встановлення заходів їх виправлення.

Інститути науково-судової експертизи мали змогу вивчати експертну практику, крім судових експертиз, ще й психіатричних і судово-медичних досліджень. Це обумовлювалося існуванням відповідних секцій у складі Інститутів, взаємодією з органи охорони здоров'я та психіатричними закладами.

Відповідно до наказу Народного комісаріату юстиції УССР (НКЮ) інститутам науково-судової експертизи від 03.05.1927 наукові роботи та